

Kryptografia i bezpieczeństwo systemów informatycznych

Andrzej M. Borzyszkowski

Instytut Informatyki
Uniwersytet Gdański

sem. letni 2024/2025

inf.ug.edu.pl/~amb/

Andrzej Borzyszkowski (Instytut Informatyki | Kryptografia i bezpieczeństwo systemów infor sem. letni 2024/2025 1 / 14

Definicje

- Dzieło
  - fotografia, film, utwór muzyczny, kod programu, obwód scalony, kod html, ...
  - ma swój zapis w postaci pliku w komputerze (??)
- Treść (content)
  - to co jest przekazywane drogą elektroniczną i inną
  - wszystkie możliwe dzieła, istniejące i potencjalne
- Nośnik
  - sposób zapisu i przenoszenia dzieł
  - płyty CD/DVD, transmisja telewizyjna/internetowa, ...
  - w wersji klasycznej druk i fotografia

Andrzej Borzyszkowski (Instytut Informatyki | Kryptografia i bezpieczeństwo systemów infor sem. letni 2024/2025 3 / 14

Steganografia i znaki wodne

Andrzej Borzyszkowski (Instytut Informatyki | Kryptografia i bezpieczeństwo systemów infor sem. letni 2024/2025 2 / 14

Steganografia a znaki wodne

- Znakowanie (watermarking)
  - dodanie do dzieła dodatkowej treści
  - związanej z samym dziełem (autor, właściciel, prawa odtwarzania, znacznik śledzenia użycia)
  - nie przeszkadzającej w odbiorze, przynajmniej nie przeszkadzającej w stopniu znacznym
  - niełatwej do usunięcia
- Steganografia
  - dodanie do dzieła dodatkowej treści
  - niezwiązanej z dziełem
  - niezauważalnej, w szczególności gdy nie jest aktywnie szukana
  - być może tajnej

Andrzej Borzyszkowski (Instytut Informatyki | Kryptografia i bezpieczeństwo systemów infor sem. letni 2024/2025 4 / 14

- Zanurzanie: $E(c, m)$ *embedding, cover work, message*
- Wykrywanie/wyodrębnianie: $D(w)$ *detecting/extracting, watermarked work*
  - $D(E(c, m)) = m$
  - być może konieczny będzie klucz tajny $D(k, E(k, c, m)) = m$
  - być może są dwa klucze, publiczny p i prywatny s
 $D(s, E(p, c, m)) = m$
  - być może konieczne będzie oryginalne dzieło $D(c, E(c, m)) = m$

Zastosowania znaków wodnych c.d.

- Uwierzytelnianie dzieła
  - podpis cyfrowy (w wersji dosłownej łatwy do stracenia)
- Monitorowanie rozpowszechniania dzieł
  - kontrola reklam
- Uniemożliwienie kopiowania
  - tzn. dzieło zmodyfikowane nie da się skopiować
  - ale sprzęt kopiujący musi respektować ograniczenia
  - wymaganie prawne
  - lub część licencji
- Wielokrotne i/lub modyfikowalne znaki wodne
  - np. znak autora, dystrybutora, numerowanej kopii dzieła
  - znak oryginalności, pierwszej kopii, nielegalnej kopii
- Zmiana standardów
  - nowe rozwiązania są traktowane jako znak wodny

- Identyfikacja autora/właściciela
  - informacja, że prawa kopiowania są ograniczone: ©
  - możliwe zidentyfikowanie właściciela praw
  - w przypadku muzyki/filmu/itp wersja pisana na nośniku
- Dowód autorstwa
  - <http://www.copyright.gov/docs/fees.html>
  - znak wodny w dziele
  - zabezpieczony hasłem (= trudniejszy do usunięcia)
  - czy można fałszywie dowodzić, że jest umieszczony w dziele?
- Identyfikacja kolejnego właściciela
  - by odkryć kto nielegalnie kopiuje
  - by uniemożliwić autorowi nadmierne kopiowanie

Własności systemów znaków wodnych

- Efektywność
  - wykrywalność znaku wodnego (założenie: brak zakłóceń)
- Wierność
  - odczucie odbiorcy, że dzieło jest oryginalne
  - również jeśli ma dostęp do oryginału
- Nośność
  - wielkość bezwzględna lub względna znaku wodnego
- Wykrywanie ślepe (publiczne) vs. z oryginałem (prywatne)
- Czułość/ odporność
  - prawdopodobieństwo, że znak wodny zostanie wykryty
  - również po pewnych zaburzeniach
- Specyficzność
  - prawdopodobieństwo, że znak nie zostanie wykryty tam gdzie go nie ma

- Możliwe ataki
  - atak wyłącznie z dziełem ze znakiem wodnym
  - atak z oryginalnym nośnikiem
  - atak z zanurzoną wiadomością, celem jest odkrycie algorytmu zanurzania dla celów przyszłej analizy
  - atak z wybraną wiadomością, atakujący ma prawo żądać zanurzenia wybranej wiadomości i ma zamiar odkryć algorytm zanurzania (być może z tajnym kluczem)
- Atak na pojedyncze dzieło
  - próba usunięcia
    - znika ślad, że był znak wodny
    - nie znika, ale znak jest nieczytelny
  - próba nieuprawnionego wstawienia (fałszerstwo)
  - próba nieuprawnionego odczytania

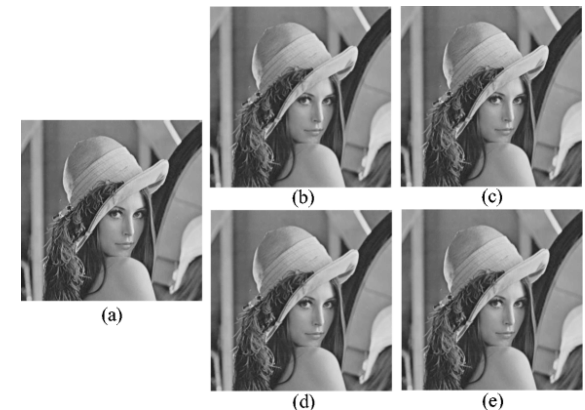
Typy algorytmów komputerowych

- Metoda wstawiania
  - na pewno powiększa wielkość pliku
  - łatwa do zastosowania, wiele formatów plików przewiduje komentarze, czyli treść nieujawnianą
- Metoda zastępowania
  - ograniczona pojemność, można zastąpić tylko informacje mniej ważne
- Metoda generowania
  - nie podpada pod ogólną definicję, nie ma w ogóle nośnika, dzieło z ukrytą treścią jest w całości wygenerowane w celu ukrycia wiadomości

- Mikrokropki – znak zwykłej kropki zawiera naprawdę wydruk wiadomości, widocznej w b. dużym powiększeniu
- Atrament sympatyczny, widoczny dopiero po obróbce chemicznej, termicznej czy w świetle ultrafioletowym
- Zaznaczanie liter w gazecie (w XIX w. w USA koszty przesyłki całej gazety były niższe niż najmniejszego listu)
- Generowanie wyrazów, w których pewne litery tworzyły wiadomość, a całość miała wyglądać sensownie

Przykłady implementacji – grafika

- najmniej znaczący bit (LSB): każdy piksel jest reprezentowany przez 3 bajty dla każdego z kolorów
  - każdy bajt jest natężeniem jednego z kolorów
  - niewielka zmiana natężenia nie będzie odczuwalna dla odbiorcy
- tzw. dyskretna transformata kosinusowa

przykłady przekształceń obrazu "Le-na" różnymi metodami

źródło: *Data hiding based on extended turtle shell matrix construction method* Springer Nature

- spacje
  - spacje na końcu wiersza nie grają roli – dodatkowe spacje
  - liczba spacji nie gra roli – spacje pojedyncze i podwójne na oznaczenie bitów
  - spacje i tabulacje są traktowane identycznie
- tagi
  - nieznane tagi w html są opuszczane podczas renderowania – fałszywe literówki w nazwach atrybutów
  - tagi z kilkoma atrybutami pozwalają na dowolność w kolejności tych atrybutów
  - wielkość liter w nazwach tagów nie gra roli, można stosować dowolną wielkość
  - spacje wewnątrz tagów nie grają roli
- otwarcie i natychmiastowe zamknięcie środowiska

- spacje na końcu linii są niewidoczne
- celowe literówki mogą służyć jako dowód autorstwa tekstu
- słownik synonimów
- gramatyki generujące tekst, tekst ma pozorny sens a decyzje podejmowane w generowaniu konkretnych zwrotów ukrywają informację (<https://www.spammimic.com/>)

Dear Decision maker , This letter was specially selected to be sent to you . We will comply with all removal requests . This mail is being sent in compliance with Senate bill 1625 ; Title 5 , Section 305 ! THIS IS NOT A GET RICH SCHEME ! Why work for somebody else when you can become rich as few as 87 weeks ! Have you ever noticed most everyone has a cellphone & more people than ever are surfing the web ! Well, now is your chance to capitalize on this ! WE will help YOU sell more and decrease perceived waiting time by 180% . You can begin at absolutely no cost to you ! But don't believe us . Mrs Jones of Idaho tried us and says "My only problem now is where to park all my cars" . This offer is 100% legal ! etc. ukrywa tekst „kryptografia”